

**‘Omgaan met diversiteit
moet een basiscompetentie
zijn voor iedereen die met
mensen werkt’**

Interview

Zijn boek ‘Superdiversiteit’ is een aanrader voor iedereen die met mensen uit verschillende culturen samenwerkt. ‘We moeten voorbij het wij-zij-denken geraken en aanvaarden dat diversiteit en migratie nu niet meer de uitzondering zijn, maar de regel’, zegt socioloog Dirk Geldof (Universiteit Antwerpen, Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen & Karel de Grote-Hogeschool).

Door Stefanie Van den Broeck

EXPOO: Uw laatste boek gaat over superdiversiteit. Wat houdt dat precies in?

Dirk Geldof: ‘Het is in elk geval geen synoniem van “de multiculturele samenleving”, zoals we die kennen van de voorbije decennia. Dat woord is een poging om de veranderende werkelijkheid te benoemen zoals we die nu zien in grote steden en ook steeds meer daarbuiten. Er zijn twee heel belangrijke aspecten. Ten eerste is de migratie sinds de val van de Berlijnse muur sterk gestegen in alle Europese landen. Daardoor ontstaan zogenaamde “majority minority cities”: steden waar meer inwoners zijn mét een migratie-achtergrond dan zonder. Brussel is een voorbeeld, maar ook Amsterdam, Rotterdam en – een beetje onverwacht misschien – Genk. Antwerpen zal voor het einde van dit decennium ook zo’n stad worden. Trouwens: als je kijkt naar de jongste leeftijdsgroepen, dan is dat al op veel meer plaatsen het geval. 72 procent van alle kinderen die in Antwerpen wonen, hebben zo’n migratie-achtergrond.

Ten tweede groeit ook de diversiteit binnen de diversiteit. Veertig jaar geleden waren er telkens maar een beperkt aantal herkomst- en bestemmingslanden. De meeste migranten in ons land kwamen toen uit Zuid-Europa, Marokko en Turkije. Maar zij zijn hun “monopolie” op migratie nu volledig kwijt. (glimlacht) Daardoor is diversiteit veel complexer geworden, en gaat het bovendien veel breder dan enkel etniciteit: er worden veel meer talen gesproken, er zijn veel meer religies, veel meer sociaal-economische posities, verblijfsstatuten, ... Superdiversiteit wijst dus op een normalisering (de meerderheid onder ons heeft een migratie-achtergrond) én complexiteit.’ >>

EXPOO: Welke invloed heeft die diversiteit op gezinnen?

Dirk Geldof: ‘Er is sprake van een tweede “detraditionaliseringsgolf”. De eerste kwam er vanaf de jaren 60: toen kreeg je meer gezinsvormen. In plaats van de traditionele mama, papa en twee (of meer) kinderen, begon je nieuw-samengestelde gezinnen te zien, homokoppels, alleenstaanden. Daar kwamen ook allemaal nieuwe opvoedingsvormen uit voort. Nu is er een nieuwe golf aan de gang: steeds meer gezinnen zijn diverser. En daardoor zijn er ook meer opvoedingsstijlen: de ene kiest voor het onderhandelingsmodel, de andere laat het ouderlijk gezag meer gelden. In sommige gezinnen is er totale gelijkwaardigheid, bij anderen bijvoorbeeld een patriarchale structuur.’

EXPOO: En hoe zou u de jongeren van vandaag typeren?

Dirk Geldof: ‘Die zijn natuurlijk ook diverser, maar het is heel belangrijk om niet alleen naar hun etniciteit te kijken. In de eerste plaats zijn dat allemaal jongeren anno 2015, die bezig zijn met hun leven, sociale media, games, ... En het is ook de eerste generatie die opgroeit in die superdiversiteit: voor hen is dat vaak de normaalste zaak ter wereld.’

EXPOO: Hebben oudere generaties het daar moeilijker mee?

Dirk Geldof: ‘Globaal genomen wel. Zij hebben de samenleving zien veranderen en voor sommigen gaat dat toch gepaard met een verlieservaring: vroeger kenden ze iedereen in de wijk en konden ze met iedereen praten. Nu zijn er ineens veel meer talen, religies en culturen.’

EXPOO: Is opvoeden ook moeilijker geworden?

Dirk Geldof: ‘Ouders en jongeren worden dagelijks geconfronteerd met diversiteit: verschillende waarden, religies, opvoedingsstijlen. Dat is vaak onbekend terrein en het kan dus voor twijfel zorgen. Dat geldt trouwens zowel voor ouders met als zonder migratie-achtergrond. Maar ook hier speelt er veel meer dan enkel die etniciteit. Het opleidingsniveau van ouders is bijvoorbeeld ook een belangrijk verschil.’

je maar beter meteen stoppen met deze opleiding.’

EXPOO: Kun je dat leren?

Dirk Geldof: ‘Vroeger had je van die boeken voor managers: ik ga op zakenreis naar Japan, wat moet ik weten? (lacht) Maar die vlieger gaat al lang niet meer op. Nu gaat het eerder om een basishouding. Daarvoor is het belangrijk om diversiteit goed te kaderen, zoals ik in mijn boek heb geprobeerd. Ook omgaan met verschillen is uiteraard

DE DIVERSITEIT IN DE SAMENLEVING MOET MEER WEERSPIEGELD WORDEN IN HET ONDERWIJS EN DE HULPVERLENING

EXPOO: Welke rol kunnen opvoedingsondersteuners spelen?

Dirk Geldof: ‘In de eerste plaats moeten zij hun werk goed doen: nabij ouders en jongeren zijn, enthousiasme uitstralen, ... Dat geldt voor alle opvoeders: een leerkracht moet vooral een goede leerkracht zijn voor alle leerlingen, een voetbaltrainer moet iedereen warm kunnen maken. En omgaan met diversiteit moet voor elke opvoedingsondersteuner een basiscompetentie zijn. Of eigenlijk gaat het nog breder: iedereen die met mensen werkt, moet dat onder de knie krijgen. Dat zeg ik ook tegen mijn studenten Sociaal Werk: als je niet kunt omgaan met diversiteit, kun

cruciaal: leren functioneren in een pluralistische omgeving waar mensen een andere achtergrond hebben dan jij. Maar er is vooral een normaliseringsproces nodig. Etnische verschillen mogen niet het eerste kenmerk zijn dat je opvalt bij de ander. Stel dat jij hier met een hoofddoek zou zitten, dan blijf ik jou in de eerste plaats zien als journalist. Daarnaast ben je ook vrouw en moslima, maar dat is nu misschien niet relevant. Als opvoedingsondersteuner heb je in de eerste plaats een bezorgde ouder voor je zitten. Het is belangrijk om niet in stereotiepen te denken maar in personen.’

EXPOO: Toch worden veel professionals onzeker omdat ze die andere culturen niet goed genoeg kennen.

Dirk Geldof: ‘Er kan inderdaad een zekere handelingsverlegenheid ontstaan. Doorheen de jaren is er veel geworsteld met cultuurverschillen. In de jaren 80 en 90 was de sfeer heel optimistisch: leve de verschillen. Maar in het begin van deze eeuw is die mentaliteit compleet omgeslagen: ineens werd er op zoek gegaan naar schuldigen. De integratie lukte zogenaamd niet, omdat de “kutmarokkanen” zich niet wilden aanpassen. De oorzaak werd volledig gelegd bij cultuur, religie, etniciteit. Dan doe je aan “blaming the victim” en dat helpt niemand vooruit. Nu moeten we evolueren naar vormen van divers-sensitief werken. Niet culturaliseren, maar ook niet cultuurblind zijn. Er zijn twee Antwerpse organisaties die dat heel goed doen: De Touter en De Tandem. Eén derde van hun personeel heeft een migratie-achtergrond en de hele ploeg weet heel goed hoe ze ouders moeten benaderen. Door in de eerste plaats te luisteren en erkenning te geven, en niet zomaar op tafel te slaan: hier gebeurt het zo!’

EXPOO: De opvoedingsondersteuning blijft voorlopig wel een wereld van voornamelijk hoogopgeleide blanken.

Dirk Geldof: ‘Ja, op dit moment lopen we nog achter, maar ik verwacht de komende tien jaar een grote inhaalbeweging. De diversiteit in de samenleving moet meer weerspiegeld worden in het onderwijs en de hulpverlening. Al hebben we

geen Marokkaanse hulpverleners nodig voor Marokkaanse gezinnen. Het moeten gewoon diverse teams worden, waarin overleg voorop staat. Ik beseft wel dat veel organisaties meer diversiteit willen, maar dat ze vandaag nog niet altijd de geschikte mensen vinden. Enerzijds omdat er nog altijd te weinig jongeren met een migratie-achtergrond doorstromen naar het hoger onderwijs, al groeit hun aantal wel. Maar anderzijds wordt er – vaak onbewust – nog gediscrimineerd. Selectiecommissies moeten diverser zijn, en ook de manier van recruterende moet veranderen. Met een gewone vacature op je website bereik je lang niet iedereen. Waarom niet doelbewust gaan headhunting onder jongerenwerkers of gezinswetenschappers, bijvoorbeeld?’

EXPOO: Ten slotte zijn netwerken heel belangrijk binnen opvoeding. Hoe zijn die geëvolueerd binnen de superdiverse samenleving?

Dirk Geldof: ‘In de blanke middenklasse zijn die netwerken vaak nog vrij klassiek: naast het kerngezin zijn er de grootouders, familie en eventueel wat vrienden die bijspringen in de opvoeding. Bij mensen met een migratie-achtergrond speelt vaker ook de ruimere familie een rol. Maar het valt vooral op dat hun netwerken over de grenzen heen lopen. Neem nu Fatima. Zij is hier geboren, haar oudste broer in Marokko. Die jongen woont in Rotterdam, Rijsel en Parijs. Er wordt dus heel veel gebeld, gemaïld en geskypet. Als opvoedingsondersteuner moet je daar ook rekening mee houden:

soms kan het helpen om een puber met problemen eens een maand op vakantie te sturen bij die strenge nonkel in Frankrijk, of om de begripvolle oma in Marokko eens samen op te bellen.’

EXPOO: Zal het “hokjesdenken” ooit helemaal verdwijnen?

Dirk Geldof: ‘Nee, helaas niet. Maar ik geloof wel in normalisering bij grote groepen in de samenleving. En ik hoop dat we snel afstappen van het idee dat integratie gepaard moet gaan met assimilatie: dat iedereen die in Vlaanderen wil wonen ook ‘Vlaams’ moet worden en zijn eigen cultuur en identiteit moet loslaten. Dan zit je nog altijd in het wij-zij-denken en daar moeten we dringend vanaf. Dat beeld van assimilatie – een samenleving waarin iedereen op dezelfde manier denkt en handelt – is veel te statisch. Migratie is niet iets wat ooit stopt. Integendeel: elke dag arriveren er weer nieuwkomers. Zij zijn telkens opnieuw de eerste generatie.’

Meer lezen? ‘Superdiversiteit. Hoe migratie onze samenleving verandert’ van Dirk Geldof verscheen zopas bij Acco in de vijfde, geactualiseerde druk.